

آثار مثبت بیماری برای مومن با تاکید بر دعای پانزدهم صحیفه سجادیه

فاطمه زارع رشکویه^۱

چکیده

بیماری همواره یکی از چالش‌های اساسی زندگی انسان بوده و بسیاری از افراد آن را به‌عنوان بلا و گرفتاری تلقی می‌کنند. این در حالی است که در متون دینی، به‌ویژه در دعای پانزدهم صحیفه سجادیه، بیماری نه‌تنها به‌عنوان سختی، بلکه به‌مثابه نعمتی الهی و عنایتی ویژه مورد توجه قرار گرفته است. امام سجاد (علیه‌السلام) در این دعا، بیماری را زمینه‌ای برای تقرب به خداوند، تقویت روحیه توکل و عاملی برای تزکیه نفس معرفی می‌کند. ضرورت این پژوهش از آن‌روست که امروزه با گسترش بیماری‌های فراگیر و مشکلات اقتصادی ناشی از آن، بسیاری از مردم با چالش‌های روحی، روانی و مالی در مواجهه با بیماری روبه‌رو هستند. در چنین شرایطی، بازخوانی نگاه امام سجاد (علیه‌السلام) به پدیده بیماری می‌تواند نگرشی مثبت ارائه داده و از شدت تأثیرات روانی آن بکاهد. این پژوهش با روش توصیفی-تحلیلی و بر پایه گردآوری کتابخانه‌ای انجام شده و نشان می‌دهد که بیماری دارای آثار متعددی در دو بعد دنیوی و اخروی است. از جمله آثار دنیوی آن، پذیرش بیماری در پرتو درک حکمت الهی، بهره‌مندی از نشاط و رضایتمندی، و انس بیشتر با خداوند است. در بُعد اخروی نیز، بیماری به‌عنوان وسیله‌ای برای قرار گرفتن در زمره حامدان و نیکوکاران، گذر از آزمون الهی، محبت به تقدیر الهی، و ترفیع درجات ایمانی از طریق توبه معرفی شده است. بر این اساس، نگرش ایمانی به بیماری می‌تواند به‌عنوان راهکاری معنوی و روحی برای مواجهه‌ای بهتر و آرام‌تر با آن مورد توجه قرار گیرد.

کلیدواژگان:

امام سجاد علیه‌السلام، آثار مثبت بیماری، بلا، بیماری، دعای پانزدهم، صحیفه سجادیه، مومن.

مقدمه

یکی از مسائلی که انسان‌ها را رنج می‌دهد، بیماری است. بسیاری از افراد نسبت به بیماری و بیمار شدن نگاه مثبتی ندارند و آن را نوعی بلا و گرفتاری از طرف خداوند می‌دانند. هنگامی که دچار بیماری می‌شوند، احساس نگرانی و ناراحتی به آن‌ها دست می‌دهد، اما در منابع دینی، به‌ویژه در دعای پانزدهم صحیفه سجادیه، بیماری نه تنها بلا و گرفتاری محسوب نشده؛ بلکه به‌عنوان نعمتی از سوی خداوند در نظر گرفته شده است. امام سجاد علیه‌السلام در این دعا، بیماری را نشانه‌ای از لطف و عنایت الهی به بندگان خود معرفی می‌کند. این مقاله درصدد بررسی آثار بیماری در دعای پانزدهم صحیفه سجادیه از نگاه امام سجاد علیه‌السلام است. با ظهور بیماری‌هایی مانند کرونا، بسیاری از مردم دچار مشکلات جسمی و روانی شدند. این بیماری تأثیرات منفی گسترده‌ای بر روح و روان افراد گذاشت؛ به‌گونه‌ای که بسیاری به دلیل آن دچار اضطراب و افسردگی شدند و برخی نیز جان خود را از دست دادند. در شرایط کنونی، که وضعیت اقتصادی بسیاری از افراد نامساعد است، هزینه‌های بالای درمان، پذیرش بیماری را دشوارتر کرده است. این مقاله با روش گردآوری کتابخانه‌ای و رویکرد توصیفی-تحلیلی به بررسی این موضوع پرداخته است. از طریق مطالعه‌ی کتاب‌ها، منابع اعتقادی و مقالات معتبر، آثار دنیوی و اخروی بیماری از نگاه امام سجاد علیه‌السلام در دعای پانزدهم صحیفه سجادیه مورد بررسی قرار گرفته است.

با وجود تلاش و پیگیری‌های فراوان منبعی با این عنوان یافت نشد؛ اما منابعی مرتبط با این موضوع وجود دارد که ازجمله‌ی آن می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

(۱) کتاب «شناخت و شهود»، به نویسندگی آیت الله ممدوحی کرمانشاهی با مقدمه آیت الله جوادی آملی، جلد دوم، چاپ هفتم، ناشر موسسه بوستان کتاب قم که در این کتاب، دعای پانزدهم صحیفه‌ی سجادیه مورد شرح و تحلیل قرار گرفته است. مباحث مطرح‌شده در آن شامل عظمت نعمت سلامتی، مطلوبیت تحمل بیماری با نشاط، هم‌سانی سلامت و بیماری در لزوم شکر، عوامل آسان‌سازی مشکلات و آثار شگرف گناهان و آلودگی‌های روحی است. اما مقاله‌ی حاضر به آثار دنیوی و اخروی بیماری از منظر بیمار پرداخته است.

(۲) کتابی با عنوان «دیار عاشقان»، به قلم حسین انصاریان، جلد پنجم، منتشرشده توسط انتشارات پیام آزادی است. در این کتاب، موضوعاتی همچون ارزش نعمت سلامتی، ارزش معنوی بیماری، خشم و غضب، تکبر و حسد بررسی شده است. استاد انصاریان، هریک از این خصلت‌ها را

نوعی بیماری دانسته و راه‌های درمان آن‌ها را نیز بیان فرموده‌اند. بااین‌حال، مقاله‌ی حاضر بر آثار مثبت بیماری بر خود بیمار تمرکز دارد.

۳) مقاله‌ی «لذت بیماری در پرتو حکمت بیماری از منظر صحیفه‌ی سجادیه»، نوشته‌ی دکتر محمدرضا یکتایی که این مقاله، بینش و نگرش امام سجاد (علیه‌السلام) نسبت به بیماری را بررسی کرده و این پرسش را مطرح می‌کند که آیا بیماری پدیده‌ای خوشایند و لذت‌بخش است یا پدیده‌ای ناخوشایند و نفرت‌انگیز؟ اما مقاله‌ی حاضر بر آثار مثبت دنیوی و اخروی بیماری برای بیماران تأکید دارد.

۴) مقاله‌ی «تأثیر دعای پانزدهم صحیفه‌ی سجادیه بر سلامت عمومی بیماران مبتلا به سرطان»، نوشته‌ی سیدعلی مرعشی، زینب سخی‌پور و کیومرث بشلید که این پژوهش، تأثیر دعای پانزدهم صحیفه‌ی سجادیه بر سلامت عمومی بیماران سرطانی در شهر اهواز را بررسی کرده است. این مقاله، یک مطالعه‌ی آزمایشی با پیش‌آزمون و پس‌آزمون در گروه‌های کنترل‌شده بوده و نتایج آماری آن نشان می‌دهد که دعای صحیفه‌ی سجادیه دارای مضامینی است که در بهبود سلامت عمومی بیماران سرطانی مؤثر است، اما مقاله‌ی حاضر، به آثار مثبت بیماری در دنیا و آخرت برای بیماران پرداخته است.

این مقاله با هدف تبیین آثار مثبت بیماری برای مومن صورت گرفته است تا افراد بیمار و اطرافیان آن‌ها با اطلاع از این آثار مثبت درصدد حفظ روحیه‌ی خود برآیند و عزم خود را برای مقابله هرچه بیشتر با بیماری و به دست آوردن سلامتی دوباره‌ی بیمار جزم نمایند. حال سوالی که در اینجا مطرح می‌شود این است که در دعای پانزدهم صحیفه سجادیه چه آثار مثبتی بر بیماری شمرده شده است؟ که در ادامه بدان پاسخ داده می‌شود.

الف) آثار مثبت دنیوی بیماری برای مومن

در دعای پانزدهم صحیفه سجادیه، امام سجاد علیه‌السلام بیماری را صرفاً یک رنج و سختی نمی‌داند؛ بلکه آن را زمینه‌ای برای تعالی روح و تقویت ایمان معرفی می‌کند. از نگاه آن حضرت، بیماری می‌تواند انسان را به تأمل و بازنگری در زندگی خود وادارد و او را به خداوند نزدیک‌تر سازد که در ادامه، به برخی از آثار مثبت دنیوی بیماری از منظر این دعا پرداخته می‌شود.

۱. پذیرش بیماری به سبب درک حکمت الهی

امام سجاد (علیه‌السلام) در مناجات‌های خود، خداوند را با صفات علم و حکمت توصیف کرده و به نظام حکیمانه الهی در تمام پدیده‌ها اشاره می‌کند. از نگاه معرفتی، سلامتی و بیماری نیز جزئی از

این نظام حکیمانه‌اند و بیماری تنها یک بلا نیست، بلکه جلوه‌ای از حکمت الهی است که می‌تواند خیرات و برکاتی را برای انسان در پی داشته باشد.

درک این حقیقت، نگرش انسان را متحول کرده و او را برای پذیرش واقعیت‌های زندگی آماده می‌سازد.^۱ امام سجاد (علیه‌السلام)، شکر الهی را هم در سلامتی و هم در بیماری بیان می‌دارد:

«اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى مَا لَمْ أَزَلْ أَتَصَرَّفُ فِيهِ مِنْ سَلَامَةٍ بَدَنِي، وَلَكَ الْحَمْدُ

عَلَى مَا أَحْدَثْتَ بِي مِنْ عِلَّةٍ فِي جَسَدِي^۲؛ بارخدایا، تو را سپاس بر نعمت

تندرستی بدن که همواره و پیوسته از آن برخوردار بودم و سپاس تو را بر آن

بیماری که در جسمم پدید آورده‌ای».

در این دعا، امام سجاد (علیه‌السلام) با گزینشی دقیق در الفاظ، شکر و سپاس الهی را هم در حال سلامتی و هم در هنگام بیماری به یکسان ابراز می‌دارد. نکته‌ای که در ساختار زبانی این دعا برجسته است، تقدیم جار و مجرور «لَكَ الْحَمْدُ» بر جمله است. در زبان عربی، این نوع تقدیم دلالت بر حصر دارد، یعنی امام (علیه‌السلام) می‌خواهد تأکید کند که ستایش، تنها و تنها شایسته خداوند است، چه در زمان سلامت و چه هنگام بیماری، اما یکی از کلیدی‌ترین واژه‌ها در این دعا، فعل «أَحْدَثْتَ» است که به معنای «ایجاد کردی» می‌باشد. امام (علیه‌السلام) به‌صراحت تصریح می‌کند که بیماری، پدیده‌ای تصادفی و بدون حکمت نیست، بلکه خداوند آن را در زندگی انسان پدید آورده است. این تأکید بر فاعلیت الهی نشان می‌دهد که بیماری، امری مستقل و جدا از اراده خداوند نیست، بلکه اوست که آن را برای انسان ایجاد کرده است. چنین نگاهی، آرامش‌بخش است، زیرا انسان را متوجه می‌سازد که هر آنچه در زندگی رخ می‌دهد، تحت اراده و تدبیر الهی است و خداوند در هیچ امری، جز خیر و مصلحت بندگان را نمی‌خواهد.

بنابراین، هنگامی که امام (علیه‌السلام) در دعا می‌فرماید: «أَحْدَثْتَ»، در واقع دارد به ما می‌آموزد که بیماری، مقدمه‌ای برای خیرات و برکاتی در زندگی است که هنوز برای ما آشکار نشده است. این نگاه، انسان را از اضطراب و یأس رها می‌سازد و به او آرامش و اطمینان می‌بخشد. یکی از چالش‌های اصلی در دوران بیماری، اضطراب و بی‌قراری است که می‌تواند فرد را ناتوان و ناامید سازد،

۱. یکتائی، لذت بیماری در پرتو حکمت بیماری از منظر صحیفه سجادیه، ص ۱.

۲. صحیفه سجادیه دعای ۱۵، فراز اول.

اما امام (علیه السلام) از همان ابتدای دعا، این آرامش را به بیمار تزریق می کند تا او را در مسیر صبر و رضایت الهی قرار دهد.^۱

یافته های پژوهش ها نشان می دهد که روان درمانی مذهبی-معنوی با تأکید بر دعاها ۱۵ و ۲۳ صحیفه سجاده، نگرش مثبت به بیماری را در بیماران مبتلا به سرطان تقویت می کند. از آنجا که این بیماران غالباً دچار انکار، یأس و باورهای منفی درباره بیماری و هستی می شوند، اصلاح نگرش آنان در کنار درمان های پزشکی ضروری است. این رویکرد درمانی با تمرکز بر پذیرش، تحمل و تفکر مثبت، موجب تغییر نگاه بیمار از جهان بینی مادی به جهان بینی توحیدی می شود. در نتیجه، فرد بیماری را نه تنها یک رنج، بلکه فرصتی برای پالایش روح، بخشش گناهان و درک حکمت الهی می بیند و به جای ناامیدی، با دیدگاهی امیدبخش و سازگارانه با شرایط خود مواجه می شود.^۲

این نگاه توحیدی، انسان را از اضطراب و یأس رها کرده و او را متوجه می سازد که همه رخدادهای زندگی، حتی بیماری، در مسیر خیر و مصلحت اوست. قرآن کریم نیز در تأیید این مطلب می فرماید: «فَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا»^۳؛ چه بسا چیزی را ناخوش بدانید، در حالی که خداوند در آن خیر بسیاری قرار داده است.

امام سجاد (علیه السلام) در دعای دیگری از خداوند چنین می خواهد: «هَبْ لِي الثَّقَةَ لَأَقِرَّ مَعَهَا بِأَنْ قَضَاءَكَ لَمْ يَجْرِ إِلَّا بِالْخَيْرَةِ»^۴؛ خدایا، به من چنان اطمینانی ببخش که یقین کنم آنچه تو برایم مقدر کرده ای، جز بر اساس خیر و مصلحت نبوده است. این ایمان به حکمت الهی، موجب آرامش و رضایت قلبی شده و نگرش انسان را نسبت به بیماری تغییر می دهد.^۵ امام در ادامه دعا می فرماید: «حَبِّبْ إِلَيَّ مَا رَضِيتَ لِي؛ یعنی خدایا، آنچه را که برای من مقدر کرده ای، محبوب دلم گردان.»

۱. دوره تربیت مربی صحیفه سجاده، جمعه ۲۹ بهمن ۱۳۹۵، استاد اعوانی شرح دعای ۱۵ جلسه اول.

۲. شریفی ریگی، مرعشی، حمید، اثر بخشی روان درمانی مذهبی معنوی با تأکید بر دعاها ۱۵ و ۲۳ صحیفه سجاده بر نگرش به بیماری و سلامت روان بیماران مبتلا به سرطان، ص ۸۸.

۳. نساء: ۱۹

۴. صحیفه سجاده: دعای ۳۵.

۵. دوره تربیت مربی صحیفه سجاده، جمعه ۲۹ بهمن ۱۳۹۵، استاد اعوانی شرح دعای ۱۵ جلسه اول.

عمل کند^۱. بیماری باعث می‌شود انسان به یاد خداوند و توبه بیفتد، و همین امر باعث می‌شود که گناهان انسان بخشیده شود و از غفلت او جلوگیری شود. امام سجاد(علیه‌السلام) در این دعا از خداوند می‌خواهد که او را از گناهان پاک کند و آثار آن‌ها را از بین ببرد^۲. او همچنین از خداوند تقاضا دارد که در دوران بیماری، که شرایط برای توبه و نزدیکی به خداوند مهیا است، به او عافیت، سلامتی و گشایش عطا فرماید. این دعا بیانگر تخفیف در بار گناهان و جلوگیری از غفلت است که با توبه و درخواست از خداوند، امکان‌پذیر می‌شود.

۷. دریافت پاداش بر اساس فضل و احسان پروردگار

در این دنیا، سلامت یکی از بزرگ‌ترین نعمت‌هایی است که انسان غالباً از آن غافل می‌شود و تنها هنگام از دست دادن آن، به ارزش واقعی‌اش پی می‌برد. بیماری، گرچه در نگاه اول سخت و ناگوار به نظر می‌رسد، اما در آموزه‌های دینی ما نه تنها به عنوان یک آزمون الهی، بلکه به عنوان فرصتی برای تقرب به خداوند و تطهیر روح معرفی شده است^۳. از این رو، روایات اسلامی، صبر و رضایت در برابر بیماری را از نشانه‌های ایمان دانسته و آن را وسیله‌ای برای ارتقای درجات معنوی و نیل به اجر اخروی معرفی کرده‌اند. رسول خدا (صلی‌الله علیه و آله) در این باره می‌فرماید:

«بلاکشیدگان در دنیا را هر آینه در آخرت درجاتی است که به اعمال خود به آن درجات نمی‌رسند. ثوابی که برای بلا کشیدگان اهل توحید در قیامت مقرر است، به نحوی است که بیننده آن ثواب می‌گوید: ای کاش بدنم در دنیا در راه خدا با قیچی قطعه قطعه می‌شد تا به چنین بهره‌ای نائل می‌شدم.»^۴

این سخن، اهمیت صبر در برابر مشکلات، به ویژه بیماری‌ها، را آشکار می‌سازد و نشان می‌دهد که تحمل رنج‌های دنیا، اگر با ایمان و شکرگزاری همراه باشد، در آخرت پاداشی عظیم خواهد داشت. اما در عین حال، حضرت رسول (صلی‌الله علیه و آله) تأکید دارند که تنها اعمالی که در مسیر مکتب اسلام باشد، مقبول درگاه الهی خواهد بود.

در همین راستا، امام سجاد (علیه‌السلام) در دعای پانزدهم صحیفه سجادیه، که مخصوص اوقات بیماری است، به انسان می‌آموزد که چگونه با نگاهی الهی، بیماری را نه تنها یک بلا، بلکه یک نعمت

۱. <https://lorestan.iqna.ir> تاریخ بازدید ۱۴۰۳/۹/۱۷. برکات بیماری و سلامت از نگاه امام سجاد(ع)، تاریخ

انتشار: ۲۴ مهر ۱۴۰۳

۲. فهری، همان، ص ۱۱۳ و ۱۱۴.

۳. انصاریان، دیار عاشقان، ج ۵، ص ۲۹۵-۳۶۳؛ ممدوحی، جوادی آملی، شهود و شناخت، ج ۲، ص ۵۷-۷۴.

۴. مجلسی، همان، ج ۷۸، ص ۱۹۳، نوری، مستدرک الوسائل، ج ۲، ص ۶۶.

ببینند. این دعا، همه انواع بیماری‌ها و سختی‌ها را در برمی‌گیرد و به انسان یادآور می‌شود که در لحظات ضعف و ناتوانی، شیطان و نفس اماره می‌توانند او را دچار یأس و ناامیدی کنند، اما امام سجاد (علیه‌السلام) به‌عنوان پدری دلسوز، این دعا را برای امت خود انشاء کردند تا در برابر سختی‌های زندگی دچار ضعف و شکست نشوند.

در این دعا، خداوند پرده از حقیقتی مهم برمی‌دارد و به انسان نشان می‌دهد که بیماری، می‌تواند فرصتی برای رشد معنوی باشد. آن‌چنان‌که امام سجاد (علیه‌السلام) در این دعا از خداوند می‌خواهند که نه‌تنها به قضای الهی راضی باشند، بلکه آنچه را که خداوند برایشان مقدر کرده است، محبوب دلشان گردد: «حَبَّبُ إِلَيَّ مَا رَضِيتَ لِي؛ خدایا، آنچه را که برای من پسندیده‌ای، در نظرم محبوب بدار.» این نگاه، نه‌تنها موجب آرامش در سختی‌ها می‌شود، بلکه انسان را به مرتبه‌ای از یقین می‌رساند که در آن، هر آنچه از جانب خداوند برای او رقم خورده است، با محبت و رضایت می‌پذیرد. بدین ترتیب، بیماری نه‌تنها عاملی برای تضرع و توبه می‌شود، بلکه می‌تواند نشانه‌ای از محبت و لطف الهی باشد که انسان را به کمال و سعادت حقیقی نزدیک‌تر می‌سازد.

۸. دریافت پاداش رحمت خاص پروردگار در مقابل تحمل بیماری و ثبت آن توسط رقیب و عتید

در دوران بیماری، انسان تنها درد و رنج را احساس می‌کند، اما در پس این سختی، الطاف پنهانی از جانب خداوند جریان دارد. امام سجاد (علیه‌السلام) در فرازی از دعای پانزدهم صحیفه سجادیه به این حقیقت اشاره کرده و می‌فرمایند که در این مدت، دو فرشته مأمور نگارش اعمال نیکی هستند که نه قلبی آن را تصور کرده، نه زبانی از آن سخن گفته و نه اندامی برای انجام آن زحمتی کشیده است:

«وَفِي خِلَالِ ذَلِكَ مَا كَتَبَ لِي الْكَاتِبَانِ مِنْ زَكِي الْأَعْمَالِ مَا لَا قَلْبَ فِكْرٍ فِيهِ، وَلَا لِسَانَ نَقْطَ بِهِ، وَلَا جَارِحَةً تَكَلَّفَتْهُ، بَلْ إِفْضَالًا مِنْكَ عَلَيَّ، وَ إِحْسَانًا مِنْ صَنِيعِكَ إِلَيَّ؛ و در خلال این بیماری از جمله تحفه‌ها که به من عنایت می‌کنی این است که فرشتگان به حساب من اعمال پاکیزه‌ای نوشته‌اند که فکر آن به خاطری نگذشته و بر زبانی نرفته و هیچ‌یک از اعضا در انجامش رنجی نبرده، بلکه این همه از باب تفضل و احسان تو بر من نوشته شده.»

این دو فرشته، غیر از آن دو ملکی هستند که اعمال روزمره انسان را ثبت می‌کنند و مأمورند تا در تمام لحظات بیماری، حتی در خواب و استراحت، اعمال پاک و والایی را برای او بنویسند. این

اعمال چنان با ارزش‌اند که هیچ انسانی به عظمت آن‌ها پی نبرده است. در حالی که در عباداتی مانند نماز و روزه، اعضای بدن به زحمت می‌افتند، اینجا تنها تحمل درد و رنج بیماری، پاداشی عظیم را رقم می‌زند.^۱

اگر بیماری تا پایان عمر ادامه یابد، شخص با روحی تطهیر شده از دنیا می‌رود و در حالی که آن دو فرشته همچنان در حال ثبت حسنات برای او هستند، مستقیم به رحمت الهی داخل می‌شود. در چنین شرایطی، امام سجاد (علیه‌السلام) رحمت خداوند را یادآور می‌شوند تا دل بیمار را آرام کنند. همان‌گونه که خداوند، هنگام مواجهه موسی (علیه‌السلام) با ندای الهی در کوه طور، ابتدا با او سخن گفت تا وحشتش را کاهش دهد: «وَمَا تِلْكَ بَيِّمِينَكَ يَا مُوسَى»^۲. در واقع، در لحظات سخت بیماری، شأن خداوند برتر از آن است که خوف و دلهره را بر بنده بیافزاید، بلکه رحمت اوست که انسان را در بر می‌گیرد و او را به آرامش و امیدواری دعوت می‌کند.

۱. فهری، همان، ص ۱۱۲.

۲. طه: ۱۷

نتیجه گیری

بیماری یکی از واقعیت‌های انکارناپذیر زندگی بشر است که همواره افراد را از جنبه‌های مختلف جسمی، روحی و اجتماعی تحت تأثیر قرار می‌دهد. بسیاری از مردم آن را به‌عنوان یک بلا و مصیبت تلقی می‌کنند، درحالی‌که در آموزه‌های دینی، به‌ویژه در دعای پانزدهم صحیفه سجادیه، بیماری نه‌تنها به‌عنوان یک امتحان الهی، بلکه به‌عنوان نعمت و وسیله‌ای برای تقرب به خداوند معرفی شده است. امام سجاد علیه‌السلام در این دعا، بیماری را بستری برای پالایش روح، ایجاد توکل، صبر و آرامش درونی دانسته و آن را عاملی برای تزکیه‌ی نفس و آمرزش گناهان می‌داند.

اهمیت این موضوع در این است که امروزه، با شیوع بیماری‌های مزمن و واگیردار و مشکلات اقتصادی ناشی از آن، بسیاری از افراد با نگرش منفی به بیماری، دچار اضطراب، ناامیدی و افسردگی شده‌اند. این در حالی است که نگرش صحیح و معنوی به بیماری، می‌تواند رویکردی آرامش‌بخش و امیدبخش را برای بیماران فراهم کند و آن‌ها را در مسیر پذیرش، بردباری و بهبود قرار دهد.

بر اساس یافته‌های این پژوهش، بیماری دارای آثار مثبت دنیوی و اخروی است. در بعد دنیوی، موجب پذیرش بیماری به سبب درک حکمت الهی، بهره‌مندی از نشاط و رضامندی، انس گرفتن بیشتر با خدا و شکرگزاری نسبت به بیماری، قدرشناسی نعمت سلامتی به هنگام بیماری، صبوری و تلاش برای بهبود بیماری و ... می‌شود. از منظر اخروی نیز بیماری سبب قرار گرفتن در زمره حامدین و محسنین، قرار گرفتن در آزمایش الهی، محبت به تقدیر الهی، ترفیع ایمان به واسطه توبه در هنگام مرضی، پاک شدن آثار گناه با بیماری (کفاره گناهان) و ... می‌شود. بنابراین، بازخوانی آموزه‌های امام سجاد علیه‌السلام در دعای پانزدهم صحیفه سجادیه و توجه به آثار مثبت بیماری، می‌تواند به‌عنوان یک راهکار معنوی و تربیتی در مواجهه با چالش‌های جسمی و روحی به کار گرفته شود و انسان را از ناامیدی و اضطراب دور سازد. این دیدگاه، نه‌تنها به پذیرش بهتر بیماری کمک می‌کند، بلکه می‌تواند فرد را در مسیر تقویت ارتباط با خداوند، صبر و استقامت در برابر مشکلات هدایت کند.

منابع و مآخذ

- قرآن کریم

کتاب های فارسی

- (۱) انصاریان، حسین، تفسیر و شرح صحیفه سجادیه، قم: دارالعرفان، ۱۳۸۹.
- (۲) _____، دیار عاشقان، بی جا: هیئت محبین الائمہ (ع)، ۱۳۷۲.
- (۳) فهری، احمد، شرح و ترجمه صحیفه سجادیه (علی بن الحسین (ع))، تهران: سازمان اوقاف و امور خیریه، انتشارات اسوه، ۱۳۸۵.
- (۴) محمدی‌شهری، محمد، دانش نامه احادیث پزشکی، ترجمه: حسین صابری، قم: دارالحدیث، ۱۳۸۳.
- (۵) ممدوحی، حسن، جوادی آملی، عبدالله، شهود و شناخت: ترجمه و شرح صحیفه سجادیه شهود و شناخت، قم: موسسه بوستان کتاب، چاپ: ۷، ۱۳۹۶.

کتاب های عربی

- (۶) ابن بابویه، محمد بن علی، ثواب الاعمال و عقاب الاعمال، قم: سرور، ۱۳۸۱.
- (۷) _____، الخصال، محقق: علی اکبر غفاری، قم: جامعه مدرسین، ۱۳۶۲.
- (۸) ابن شعبه حرانی، حسن، تحف العقول، ترجمه علی‌اکبر غفاری، تهران: کتابفروشی اسلامیة، ۱۳۵۴.
- (۹) رجالی تهرانی، علیرضا، ترجمه صحیفه سجادیه، قم: خادم الرضا، ۱۳۸۳.
- (۱۰) طبرسی، ابوعلی فضل بن الحسن، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، بیروت: بی نا، ۱۳۹۰ ه ق.
- (۱۱) کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، محقق: علی اکبر غفاری، تهران: دار الکتب الإسلامیه، ۱۴۰۷ ق.
- (۱۲) مجلسی، محمد باقر، بحار الأنوار، بیروت: احیاء التراث العربی، چاپ دوم، ۱۴۰۳ ق.
- (۱۳) نوری، حسین بن محمد تقی، مستدرک الوسائل، قم: مؤسسه آل البيت، ۱۴۰۸ ق.

مقالات و پایان نامه ها

- (۱۴) شریفی ریگی، علی، مرعشی، سیدعلی، حمید، نجمه، اثر بخشی روان درمانی مذهبی معنوی با تأکید بر دعاهاى شماره ۱۵ و ۲۳ صحیفه سجادیه بر نگرش به بیماری و سلامت روان بیماران مبتلا به سرطان، مجله دانشکده پرستاری و مامایی ارومیه، دوره شانزدهم، شماره دوم، پی در پی ۱۰۳، اردیبهشت ۱۳۹۷، ص ۸۱-۹۱.

- (۱۵) یکتائی، محمدرضا، لذت بیماری در پرتو حکمت بیماری از منظر صحیفه سجادیه، مجله دانشور پزشکی، دوماهنامه علمی- پژوهشی دانشگاه شاهد، سال هجدهم - شماره ۹۲ اردیبهشت ۱۳۹۰.

سایت ها

- (۱۶) <https://lorestan.iqna.ir>